

Rafał Klóska, *Innowacyjność jako determinanta rozwoju regionalnego w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2015, s. 256

Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego opublikowało książkę Rafała Klóska, której treść podejmuje dwa istotne problemy współczesnej ekonomii i gospodarki, tj. innowacyjności oraz rozwoju regionalnego w ich wzajemnych powiązaniach i uwarunkowaniach.

Recenzowana książka składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów rozwijających i dokumentujących podjęty temat oraz zakończenia. Liczy łącznie 256 stron, w tym właściwego tekstu 212 stron. Zawiera obszerny spis literatury na 38 stronach, jak ocenia sam autor, obejmuje on ok. 500 pozycji.

Dwa pierwsze rozdziały książki wyjaśniają pojęcie, składniki i czynniki sprawcze dwu głównych problemów ujętych w tytule, tj. rozwoju gospodarczego regionów oraz ich innowacyjności. Treść tych rozdziałów oparta jest na charakterystyce obszernej literatury traktującej o innowacjach i rozwoju regionalnym. Została także uwzględniona treść Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego obejmującej lata 2010–2020, opracowanej przez ówczesne Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

Rozdział drugi zawiera prezentację ilościową innowacyjności 28 krajów Unii Europejskiej, opartą na tzw. Sumarycznym Indeksie Innowacyjności (SII). Indeks ten wyraża sumaryczną wartość wielu wskaźników. W latach 2004–2013 sumaryczny wskaźnik dla całej Unii wzrósł z 0,429 do 0,554. Polska, ze wskaźnikiem 0,279 w 2013 r., zajmuje 25. miejsce. Autor zwraca uwagę na dyskusyjność tych wskaźników i wskazuje na inne źródła oceny i klasyfikacji pozycji Polski, które są bardziej korzystne dla naszego kraju.

Treść rozdziału trzeciego obejmuje charakterystykę oraz analizę możliwości, a także stosowanych metod kwalifikacji, zarówno rozwoju regionalnego, jak i innowacji. Autor przytacza wiele wariantów pomiaru rozwoju i innowacyjności stosowanych w porównaniach międzynarodowych, a także w naszym kraju, opartych na standardach międzynarodowych oraz opracowaniach oficjalnych (GUS i inne instytucje).

Kolejny rozdział zawiera analizę i prezentację metod pomiaru poziomu rozwoju regionalnego oraz innowacyjności. Autor przedstawia rozwiniętą koncepcję pomiaru opartą na ustalonym zestawie wskaźników, dla ukazania związków dwóch głównych problemów będących treścią książki, tj. rozwoju regionalnego i innowacyjności.

Rozdział ostatni, piąty, zawiera statystyczną analizę rozwoju regionalnego i innowacyjności w przekroju 16 województw w latach 2005–2012. Analiza ta obejmuje 25 wskaźników analitycznych, które charakteryzują poziom i tendencje zmian tych wskaźników. Pozwoliło to autorowi przedstawić ranking województw pod względem rozwoju i innowacyjności.

Syntezę wyników empirycznych zawiera zakończenie. Sformułowane konkluzje i wnioski końcowe odnoszą się do teorii oraz do praktyki gospodarczej. Książka zawiera także zestawienie tablic i rysunków oraz, jak wspomniałem wyżej, obszerny spis literatury.

Układ treści jest logiczny, poprawnie rozwija podjęty temat. Ale kluczową sprawą jest wartość merytoryczna, którą zawiera ta książka. Niżej jej treść poddaje ocenie.

Recenzowana książka podejmuje dwa istotne problemy współczesnej gospodarki, tj. rozwój regionalny i działalność innowacyjna. Te dwa problemy mają wymiar globalny,

ale także w pełni odnoszą się do naszego kraju. Regionalna polityka gospodarcza Unii Europejskiej stanowi szczególnie istotny kierunek jej integracyjnej działalności. Wyrównywanie poziomu i szans rozwojowych poszczególnych regionów krajów Unii Europejskiej jest szczególnie widoczną płaszczyzną działalności organów i instytucji unijnych. Autor w pełni dostrzega ważność tych problemów. Już we wstępie sformułował ważną i współcześnie szczególnie istotną hipotezę badawczą: „Innowacyjność staje się kluczowym czynnikiem rozwoju regionalnego, a kompleksowe rozpatrywanie innowacyjności regionów na tle i w relacji z rozwojem regionalnym stanowi podstawę do identyfikacji prawidłowości w zakresie przestrzennego zróżnicowania terytorium Polski i zmian obserwowanych w czasie”. Tę hipotezę badawczą autor stara się konsekwentnie udowodnić i zweryfikować empirycznie w kolejnych rozdziałach książki. Wiele uwagi poświęca uwarunkowaniom rozwoju regionalnego, dokonując analizy miejsca rozwoju regionów w teorii ekonomii, polityce gospodarczej itp. Charakterystyka piśmiennictwa w tym zakresie jest bardzo obszerna. Podobne podejście autor prezentuje, dokonując zdefiniowania innowacji oraz określenia ich miejsca i roli w dynamizowaniu rozwoju gospodarczego. Opierając się na szeroko omawianych poglądach zawartych w literaturze, przyjmuje triadę cyklu rozwoju gospodarczego w regionie w następującej postaci:

innowacyjność regionu – konkurencyjność regionu – rozwój gospodarczy

Dwa pierwsze rozdziały książki obejmujące blisko połowę jej objętości, stanowią swego rodzaju wprowadzenie do badań nad innowacyjnością regionów oraz rozwojem regionalnym w Polsce w latach 2005–2013. Kolejne zaś rozdziały to ilościowa analiza rozwoju i innowacyjności regionów oraz ukazanie wzajemnych związków i uwarunkowań objętych badaniami.

Recenzowana praca zawiera cechy pozytywne, wnoszące pewne wartości do rozwoju nauk ekonomicznych, ale jednocześnie ma wiele słabości i ułomności zarówno merytorycznych, jak i metodycznych, które obniżają jej wartość naukową.

Wybór tematu i problemów badawczych można ocenić pozytywnie. Ukazanie wzajemnych związków i współzależności, a także uwarunkowań w dwu pierwszych rozdziałach stanowi pozytywną cechę książki. Ale jednocześnie autor, dokonując szerokiego przeglądu i charakterystyki literatury krajowej i zagranicznej, nie formułuje w sposób rozwinięty własnego poglądu na problematykę rozwoju regionalnego i innowacyjności. Brak zwłaszcza przedstawienia czynników i warunków rozwoju regionalnego, innowacji, polityki regionalnej państwa i szerzej Unii Europejskiej, w tym także krytycznej oceny stosowanych mierników społeczno-ekonomicznych rozwoju innowacyjnego i własnej koncepcji autora w tym zakresie.

Na pozytywną ocenę zasługuje wykorzystanie w książce bogatej literatury krajowej i zagranicznej traktującej o problemach rozwoju i innowacyjności. Ale jednocześnie sposób jej wykorzystania, brak selekcji, celowości doboru, interpretacja, które są zawarte w wielu fragmentach książki sprawiają, że przewodnia koncepcja autora staje się mało czytelna. Przypisy są w wielu przypadkach bardzo obszerne i stanowią w niektórych fragmentach nadmierne obciążenie tekstu.

Kolejne trzy rozdziały książki autor poświęca prezentacji metod pomiaru rozwoju regionalnego oraz działalności innowacyjnej. Przedstawia na podstawie literatury i oficjalnych dokumentów Unii Europejskiej, a także instytucji publicznych w Polsce (GUS, Ministerstwo Rozwoju Gospodarczego) zestawy wskaźników charakteryzujących rozwój gospodarczy regionów oraz innowacje. Na podstawie danych GUS, obejmujących lata 2005–2013, autor przyjął 18 wskaźników rozwoju regionalnego podzielonych na 3

segmenty: wymiar społeczny, wymiar gospodarczy i wymiar środowiskowy, a następnie przedstawił odpowiednie dane ilościowe. Podobne wskaźniki innowacyjności w liczbie 8 uwzględniają potencjał aktywności firm i określone relacje. Prezentacja ilościowa tych wskaźników jest obszerna, ale ocena jakościowa ich poziomu i tendencji zmian jest uboga. Autor nie przedstawia uwarunkowań i czynników sprawczych poziomu i tendencji zmian tych wskaźników. Podobnie jest w rozdziale piątym, przy klasyfikacji województw pod względem innowacyjnego rozwoju. Brak jest także szerszej oceny zjawisk i tendencji rozwojowych. Byłoby interesujące, gdyby autor podjął próbę oceny wpływu polityki regionalnej na rozwój proinnowacyjny, źródeł finansowania rozwoju, podziału środków wspomagających rozwój Unii Europejskiej, lokalizacji inwestycji zagranicznych itp. Obok zmian tendencji wybranych wskaźników rozwoju byłby to cenny wkład autora w ocenę skuteczności polityki regionalnej państwa i samorządów oraz identyfikację uwarunkowań i czynników sprawczych.

W zakończeniu autor formułuje wnioski, które dzieli na dwie grupy: teoretyczne i empiryczne. Wiele z tych wniosków, zarówno natury teoretycznej, jak i empirycznej jest powszechnie znanych. Są one przedmiotem publikacji w literaturze fachowej, a także publicystycznej. Rozwój regionalny, innowacyjność w działalności organów Unii Europejskiej oraz w polityce gospodarczej naszego kraju już od wielu lat zostały uznane za szczególnie ważne czynniki rozwoju społeczno-gospodarczego. Autor przytacza szeroki zestaw mierników rozwoju i innowacyjności, ale szerzej nie dokonuje krytycznej oceny tych wskaźników, nie podejmuje też próby ich modyfikacji i propozycji własnego zestawu uwzględniającego oceny jakościowe. Propozycje pomiaru rozwoju i innowacyjności mogłyby służyć udoskonaleniu praktyki w tym zakresie, byłyby także wkładem autora wnoszącym nowe spojrzenie do dalszych badań zjawisk i procesów proinnowacyjnego rozwoju regionów.

Pozytywną cechą recenzowanej książki jest podjęcie szczególnie ważnego problemu współczesnej gospodarki, jakim jest innowacyjny rozwój regionalny. Na tle bogatej literatury autor szeroko przedstawił złożoność problematyki rozwoju gospodarczego w przekroju regionalnym, a także innowacyjności tego rozwoju. Główną osią przewodnią książki, tak jak to zrozumiałem po jej lekturze, jest pomiar rozwoju regionalnego i innowacji w ich wzajemnych związkach. Dostrzegam jednak brak rozwiniętej własnej koncepcji całokształtu polityki regionalnej, jej instrumentów oraz oceny skuteczności działań proinnowacyjnych. Byłyby one istotnym wkładem autora w rozwój teorii proinnowacyjnego rozwoju regionalnego, a także mogłyby być wykorzystane w praktyce gospodarczej.

Treść książki wpisuje się w ważny segment rozwoju nauk ekonomicznych, jak też gospodarki. Innowacyjność i rozwój regionalny zostały ukazane w ich wzajemnym związku. Zalecam ekonomistom, zwłaszcza praktykom gospodarki, lekturę tej książki.

Czesław Skowronek